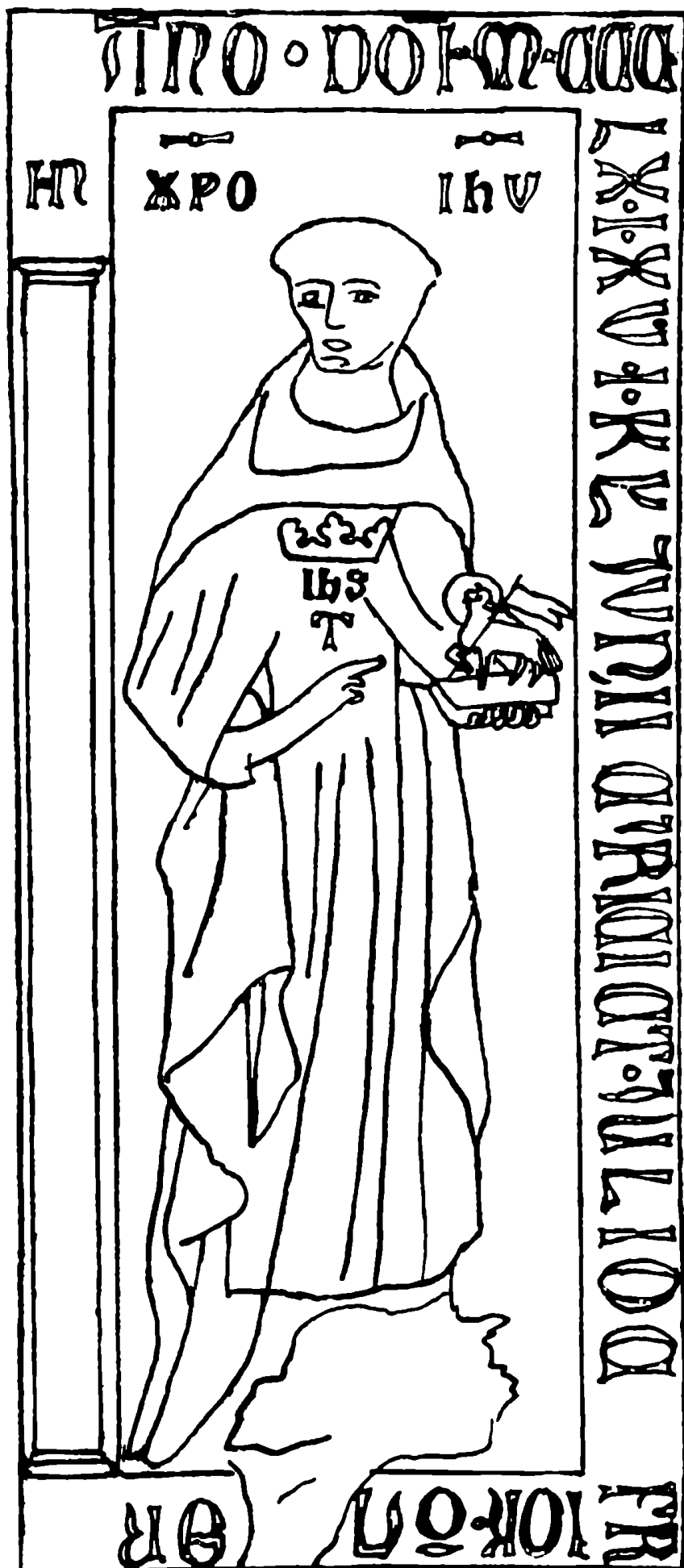

STRO · DO · M · AAA

HN

XPO

IhV

LX · XV · KE · W · VII · Q · R · I · O · T · U · L · I · O · A

FR · IOK · O · N · (· ER

J a n T a u l e r

O CISTERNÁCH

A STUDNICÍCH

L É T A P Á N Ě

M C M X X X V I I

RECVMBENTIBVS VNDECIM DISCIPVLIS

MARC. 16, 14

KDYŽ SE SHROMÁŽDILI UČEDNÍCI
Páně, zjevil se jim Pán a potrestal je pro
jejich nevěru a zatvrzelost srdce.

TAKTO TRESTÁ PÁN JEŠTĚ DNES
po všechny dni a hodiny nevěru a zatvrzelost
světa, jež se projevuje u všech lidí a všude
na světě. Obzvláště pak trestá osoby duchov-
ní, ať jsou to příslušníci schválených řeholí
či uznávané duchovní osoby jako bekyně,
řádové sestry a podobně.

Tak pak trestá Pán někdy skrze učitele ne-
bo přímo v jejich ledví, chtějí-li si jenom to-
to trestání uvědomiti.

Osoby duchovní však přísluší trestati obzvláště přísně, jsou-li zatvrzelého srdce a nevěří-li, neboť je to nesmírně vzácná věc, že si Bůh vyvolí nějakého člověka k tomu, aby ho povolal k vysoké urozenosti duchovního života. Proto jsme především, děti moje, povinni Bohu tak nesmírnou láskou a vděčností.

Nuže, tyto lidi trestá Pán proto, že nevěří a že jsou zatvrzelého srdce. Kdyby došlo k tomu, že by se nechali potrestati a chtěli uznati svou zatvrzelost a svou nevěru, bylo by jim ještě rady, kdyby se podrobili.

Sv. Jakub praví: „Víra bez činů jest mrtvá.“ Kristus praví: „Kdo věří a jest pokřtěn, ten bude zachován.“ My všichni vyznáváme víru jenom ústy. Svatý Pavel praví: „Všichni jsme pokřtěni do smrti Ježíše Krista.“ A sv. Augustin praví: „To není pravá víra, která nevchází k Bohu s živou láskou a činy, ale věří-li se toliko ústy.“ Tuto nevěru poznáme nejlépe podle toho, že nám cokoli jiného lépe chutná nebo způsobuje větší radost, než abychom řekli: „Pane, Ty jsi můj Bůh, nikde mi není blaze než v Tobě“; a dále podle toho, že lidé tak zcela odpadli od pravé, živé víry, a obzvláště ti, kdož mají duchov-

ní hodnost a jichž se často Bůh trochu dotkne tak, že je (ať už ve spaní nebo ve bdění) v jejich nitru napomenul, – že tito všichni od toho ode všeho odpadli.

Pán je také trestá pro jejich zatvrzelost srdce. Děti moje, je to strašná věc, že jsou tito lidé, které sám Bůh k sobě povolal, tak zatvrzelí, že se jim nezamlouvají božské věci (ať už jsou to jejich modlitby nebo jiná dobrá cvičení), a že jiné věci jim připadají tak vábivé, lehké a rozkošné, zatím co jejich srdce jsou před Bohem jako kameny. O nich praví Pán skrze proroka: „Odejmu vám vaše kamenná srdce a dám vám za ně srdce tělesná.“ Co způsobuje takovou zatvrzelost srdce, že jest člověk zcela vyprahlý a chladný ke všemu dobru, jež by měl konati, ba, že toto všecko vykonává zcela bezmyšlenkovitě? To jistě skrývá srdce něco docela jiného, co není Bůh (ať už je to sám člověk nebo cokoli jiného) – a přitom nechtějí býti trestáni.

O nich praví Pán skrze Jeremiáše proroka: „Zděs se, nebe, a užasni a brány jeho zavřete se nevolí nad mým lidem; neboť spáchal dvojí zlo: mne opustili, pramen vody živé a cisternu vykopali sobě, cisternu, jež neudrží vody.“ A co tam vnikne, pochází z vnějšku

nebo shora, a déšť nebo jiná voda tam stojí a zapáchá, ale zevnitř, ze dna nemají nic. Na toto hrozné bezpráví žaluje Bůh nebi i zemi a všemu stvoření a všem svým přátelům. A který je to lid, na nějž žaluje Bůh? Je to *jeho* lid, jsou to osoby duchovní, jež docela opustily pramen vody živé a v jejichž nitru je tak málo světla a života a jenom vnější věci: setrvávají výhradně při svém smyslovém, vnějškovém jednání, činech a rozhodování, všechno přijímají z vnějšku sluchem a ostatními smysly, a uvnitř, na dně, kde by to mělo tryskati a prameniti, tam není zhola nic. Zdaž to vskutku nejsou cisterny, kde není nic, co by bylo vytrysklo nebo vypramenilo ze dna, ale tam se všechno dostalo z vnějšku, a všechno to tak rychle zmizí, jak to sem přišlo. A to, co by u nich mělo za něco stát, jest jejich rozhodování a jejich jednání, jež si zařídili a zavedli podle vlastního zdání. Neobracejí se ke dnu, a proto v nich není pramenění ani žízně, proto se nesnaží pronikati vpřed, mohou-li si vyřizovati své věci svým způsobem, jež si osvojili z vnějšku skrze smysly; docela se tím spokojují. Drží se své cisterny, kterou si sami zbudovali, a Bůh jim vůbec není po chuti. A také nepijí

z živého pramene, ten nechávají běžet. A tak večer ulehnou a spí a ráno začínají po svém starém způsobu ; a docela se tím spokojují. Ale zatím co setrvávají ve svém zaslepeném, chladném, suchém, tvrdém počínání, to jest ve svých cisternách, jež si sami zbudovali, opomíjejí živý pramen.

A přece praví Pán : „Mnoho jsi smilnil a sebe zneuctil.“ A blíže o tom mluví v jiné kapitole : „To všechno pochází z toho, že jsi opustil mne, pramen vody živé, a vykopal sobě cisternu, že jsi mne opustil.“

V těchto cisternách stojí a zapáchá a nakonec zaschne to, co se tam dostalo: totiž rozhodování podle smyslů ; dále zůstává na dně vypínatost, svéhlavost, tvrdošíjnost, tvrdé souzení, tvrdá slova, tvrdé jednání, kárání bližního, jež se děje ne s láskou a mírností, ale takové, kde k tomu není místo ani čas. Mnohý člověk chce druhému uhasit dům a spálí při tom svůj. Ano, kdyby měl tři domy a přišlo k němu chudé dítě, odmítl by je svým tvrdým a překotným slovem a způsobem : „Nikoli, to jest podvodný člověk“ ; a přišel-li by k druhému domu jiný člověk : „Nikoli, to je bekyně.“ Ano, vy pravé cisterny : kdyby byl tryskal z vašeho vyschlého dna živý pramen, nikdy by u vás

nebylo nalezeno takové rozlišování lidí, ale rovná, pravá, božská láska tryskající ze dna; nebylo by tu snižování, tvrdé odsuzování a zatvrzelost srdce. Všecka tato hniloba bují v cisternách.

Také jsou cisterny ono rozumování povznesenými slovy a povznesenou myslí. Jedněm stačí jejich činy, budící dobré zdání a jiným zase jejich povznesený rozum. Co si myslíte, jak že to potom dopadne v čase, kdy přijdou se svištěním veliké větry a všechny věci se zřítí na sebe a kdy nastane trápení, jež je tak strašné a tísnivé. Pak uvidíme takovou bídu, že je to až neuvěřitelné. Ti, kdož se tu jenom zdáli hezcí pro svá povznesená jména a povznesený rozum a velká, překotná slova, ti kdož byli jenom na oko svatí a v nichž není opravdové, živé dno (všecko, docela všecko, to byly jenom cisterny) – potom nakonec přijde ďábel se sekýrou a rozetne to naráz. Hned se rozpráší a rozletí všecko, co tu bylo, že nezůstane ani kapky: všecko to bylo zcela odváto a zašlo, neboť tu nic nebylo. Jenom stojatá voda byla v cisternách. Chtěli se něčím zdátí a něčím býti, a přece v nich nebylo nic.

Co myslíte, děti, kde že se s tím se vším setkáte? Vzpomeňte si, až přijdete do světa, že jsem

vám všechno toto předpovídal; dobře pozoruji, jak je nyní toto falešné zdání a jednání obecně cestou všech duchovních osob, totiž vnějškové, na pohled hezké, smyslové, zaslepené jednání a věřím, že světští manželé a některé vdovy, jsou daleko, daleko před těmito lidmi. A jestliže jim Bůh přece jenom dopřeje ve svém slitování, aby byli nakonec zachráněni, přece budou trpěti zcela neúměrně v očistcovém ohni, tak dlouho, jak to Bůh určil, a potom budou hrozně vzdáleni blízkosti boží, docela daleko a vzadu.

Děti moje, mějte se na pozoru, o to vás prosím pro smilování boží. Střežte své dno, buďte opatrní, čím se zabýváte, buďte mírní a pokorní, sklánějte se před Bohem a všemi osobami vám nadřaděnými, neboť Bůh na vás žaluje nebi a zemi a všemu tvorstvu. Nebe, to jsou všechna dobrá srdce, neboť každý dobrý člověk je boží nebe; oni však nosí nebe v sobě, ale nevejdou do něho. A to je nejčastěji trýzeň zavržených, že je v sobě poznávají, a přece do něho nikdy nemají vejíti.

Jak jsme se právě zmínili, praví Pán skrze proroka: „Smilnili jste mnoho, a šla jsi za cizincem jako za milovníkem; pohrdla jsi mnou a šla jsi za cizím milovníkem; obrať

se však ještě ke mně, chci ti dát pravou lítost a pak tě chci občerstviti živou vodou, obrátíš-li se zcela ke mně.“

Nuže, všimněte si a vizte toto nepochopitelné, nevyslovitelné milosrdenství a dobrotu boží a jak rád by nám pomohl, kdybychom chtěli a jak rád by k nám mluvil jako přítel k příteli, kdybychom jenom chtěli k němu. „A nečiníš-li tak, musím se s tebou utkati na soudu.“ A utkati se s ním, to je povážlivé zápolení, protože nabude vrchu.

Střezte se, děti, aby potom neřekl, že nejste z jeho oveček. Neboť jeho ovce slyšely jeho hlas a nešly za cizincem, jak sám praví. A co jiného jest necudnost, které jsi se příliš oddával, jak praví Pán? To znamená v duchovním smyslu (není-li to myšleno hrubě), žes zůstal pozadu. A cizinec, za kterým ty jsi šla, tvůj milovník, to jsou všechny ty cizí vzory a výčitky, skrze které jsi měla přijíti ke mně: a těmi ty jsi se zneuctila. Přece však přijď ke mně a já tě přijmu a občerstvím tě živou vodou.

O této vodě mluví Pán v Novém zákoně na dvou místech v evangeliu. „Všichni ti,“ praví, „kdož zde žíznějí, přicházejí ke mně a pijí, a z těl těch, kdož věří ve mne, vypra-

mení živá voda, jež pramení do života věčného.“ A o této vodě mluví také k ženě u studnice: „Kdo pije z této vody, ten opět zažízí, ale kdo pije z té vody, kterou já dávám, nežízí na věky a kdybys ji byla na mně žádala, byl bych ti ji dal.“

„Ach, Pane,“ pravila ona, „tu vodu mi dej, abych už sem nemusila znovu docházet a čerpati vodu.“ Tu praví Pán: „Jdi především a přiveď svého muže (to jest poznání sebe samé) a čiň řádně pokání, žes byla tak velice a tak dlouho cisternou, protože jsi nepila živé vody; pak se ti jí dostane. Měla jsi pět mužů (to jest tvých pět smyslů), ach, a s těmi tys žila a měla jsi je pro svou rozkoš a učinila jsi se nehodnou živé studnice svým zájmem o svět, ve kterém sis vedla docela nepořádně: odvrát se nyní od něho a obrať se ke mně, a já tě přijmu.“

Mluví také skrze téhož proroka Jeremiáše ve čtvrté kapitole a žaluje zde na tebe: „Vývolil jsem tě za svou vinici a čekal jsem, že mi urodíš nejlepší, nejušlechtilejší víno cyperské, víno z Engadi“; a mluví o veliké píli, kterou vynaložil na tuto vinici: „Okopával jsem ji a zrobil jsem okolo plot z trní a vestavěl jsem do ní sklep a vybral jsem

z ní kamení“ – ačkoli to praví svému lidu, míní tím Bůh všechny lidi až do skonání světa – „a nyní jsi mi ztrpkla docela. Urodilas mi trpké víno, kyselý mošt a urodilas mi místo ušlechtilého vína a hroznů víno plané a révu zvrhlou, proto se s tebou musím utkati na soudu. Kdyby se však stalo, že by ses ke mně chtěla navrátit, občerstvil bych tě živou vodou a pravou láskou.

O této živé vodě mluvil mistr, jmenuje se Richard, velký mistr Písma svatého. Praví, že láska má čtyři stupně.

První stupeň lásky sluje láska zraněná: je-li duše Bohem zraněna paprsky lásky, aby jí byla dána živá voda pravé lásky, zraní se zase Bůh její láskou. O této lásce praví Pán v knize lásky: „Zranilas srdce mé, sestro má, jedním z tvých očí a jedním vlasem své šíje.“ Toto oko je horlivé patření rozumu a srdce, jež jest zaměřeno výhradně k Bohu. A vlas jest čistá a nezmětená láska. A tak jest Bůh zraněn duší.

Druhý stupeň lásky jmenuje tento mistr láskou zajatou. Neboť stojí psáno: „Poutem Adamovým tě k sobě přitáhnu.“

Třetí láska jest láska sužující. O ní praví nevěsta v knize lásky: „Najdete-li milého mé-

ho, dcery jerusalemské, povězte mu, že láskou hynu.“

Čtvrtá láska jest láska stravující. O ní praví prorok v žaltáři: „Defecit; má duše byla strávena a ochabla, Pane, touhou po tvém spasení.“

O těchto dvou prvních stupních lásky chceme krátce promluvit.

Při lásce zraněné použijeme podobenství. Kdo jest zraněn láskou, počíná si právě tak, jako kupec, jenž chce vyslati loď za ziskem: jeho srdce jest přímo zraněno touhou, aby nashromáždil pokud možná ode všeho. Proto hledá zde a sbírá onde, aby jeho loď byla plná. Tak si také počíná zraněný člověk: sbírá a shromažďuje, jak jenom může, všechny obrazy a myšlenky k vůli milovanému, jehož miluje. Potom, když jest loď úplně naložena, odráží od břehu. Stále je ještě pánem lodi, že ji může vésti i proti bouři. A tak jest tomu i s láskou zraněnou: řídí svou loď do bouře božství a pluje tam klidně a vede ji podle své víry a vůle a odhodí svá vesla do moře, jehož dna nelze dohlédnouti, a čím více božských výlevů v sobě cítí, tím více se jim otvírá, až zcela vyplní svůj obsah, a naplnění vede k nové touze a způsobuje nové zázraky lásky.

Potom přestřihne Pán lano lodi a nechá loď na pospas bouři: není tu už ani kotva ani kormidlo, jež by mohly loď zadržeti. A tak také člověk už není pánem sebe samého: to jest láska zajatá.

Pak se mu vede jako rytíři, jenž byl v půtce těžce poraněn. Přece však vyvázne, byť i násilně. Je-li však zajat, není už pánem sebe samého, není už pánem ani svého myšlení ani své vůle. Neboť se musí zcela svěřiti milovanému a lásce.

O této lásce by se dalo mnoho mluvit. Sta-ne se tak někdy jindy.

Abychom tedy opustili všechny cisterny, aby nám byla dána voda pravé lásky, k tomu nám dopomáhej láska věčná. Amen.

POZNÁMKA

Důvod, proč vydáváme toto kázání, jež jsme vybrali z druhého svazku Lehmanova přepisu (Diederichs, Jena 1923) Taulerových duchovních řečí, nezáleží jenom v jeho duchovní hodnotě. Všichni neměli si jeho rázu a hodnot estetických, vidíme sice, že se styl Taulerových promluv ještě kolísá mezi řečí traktátu a záznamem mluveného slova. To jasně ukazují místa, jež jako by teprve čekala svého rozvedení na kazatelně. Ale celek už má pevnou, cyklickou formu, založenou na důsledném rozvádění a návratech k ústřednímu obrazu; citace výroků z Písma jest značně volná a tím dojista přístupnější vnímání; jsou tu pro lepší upoutání pozornosti častá opakování a náznaky prostředí, k němuž se kazatel tak často obrací přímo oslovením; užívá výrazů prostých a pádných, ale spolu i stylistických ozdob aliteračních. Takže se tu už setkáváme s úsilím o vytvoření oné formy náboženských promluv, jak se během století rozvila v svůj nejnádhernější květ u Bossueta.

Ale práce o této edici byla řízena ještě jiným úmyslem: chce přispěti svým způsobem jako popud a srovnávací materiál, až bude spláceno, co dosud dlužíme poznání duchovního řečnictví českého.

Mistrem Písma svatého na str. 16. jest míněn theolog Richard od sv. Viktora († 1173).

K. D.

J a n T a u l e r
O CISTERNÁCH A STUDNICÍCH

Přeložil Karel Dvořák. Pro
své přátele a dobrodince vy-
dala edice Krystal Olomouc,
jako svůj šestý soukromý tisk.

Upravil A. Medek, Olomouc.

Vytiskly Lidové závody tis-
kařské a nakladatelské, spol.

s r. o. v Olomouci L. P. 1937